

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Kinevezés a M. N. Múzeum Széchényi orsz könyvtárában.

A nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak f. é. november hó 30-án kelt magas elhatározásával dr. *Vértesy* Jenő m. n. múzeumi II. oszt. segéd-
őrt a IX. fizetési osztály harmadik fokozatába I. oszt. segédőrré méltóztatott
kinevezni.

A francia könyvtári tisztviselők egyesülete. Még az
év elején történt, hogy harminczhárom párisi könyvtáros felhívást bocsa-
tott ki, mely kartársaiknak külön egyesületben való tömörülését s ezzel
egy, helyzetük javítását hathatósan előmozdító társadalmi tényező meg-
teremtését czélozta. Tervüket e felhívásban a következőkben ismertették:
»Notre idée fondamentale est de tendre, par l'étude et par l'action, à faire
de nos bibliothèques de véritables rouages de la vie moderne, des auxiliaires
commodes de toute vie scientifique et pratique. Nous pensons qu'il est néces-
saire pour cela de préciser et de répandre de justes notions sur les bibliothè-
ques et les bibliothécaires, sur le caractère de la profession, sur son autono-
mie relative, sur la diversité des besoins auxquels elle doit répondre, sur son
adaptation précise et pratique à cette diversité de besoins. Nous croyons, qu'il
faut donner plus d'autorité, plus de garanties à ceux qui se consacrent à cette
profession et qu'il est éminemment utile que bibliothécaires et amis des
bibliothèques mettent en commun leurs études et leurs efforts pour réaliser
dans les bibliothèques françaises les améliorations désirables à tous les points
de vue. C'est donc un but surtout pratique que nous nous proposons et non
point la création d'une société purement scientifique, qui ferait double emploi
avec beaucoup d'autres.« Az új egyesület alakuló ülését április 22-én tar-
totta meg Párisban a Musée social (5, rue Las Cases) épületében, J. *Deniker*,
a természetrajzi múzeum könyvtárosának elnöklete alatt. A mintegy 200 főből
álló gyülekezet által elfogadott alapszabályok főbb határozmányai a következők:

Art. I. — Il est formé entre les membres adhérents aux présents statuts,
conformément à la loi du 1er juillet 1901 (art. 5), une Association sous le
titre de : *Association des bibliothécaires français*. Son siège social est à Paris,
6, *place du Panthéon*.

Art. II — L'association des bibliothécaires français a pour but de
s'occuper de toutes les questions concernant les intérêts des bibliothèques et
des bibliothécaires.

Art. III. — Peuvent faire partie de l'Association, 1° les personnes ayant exercé, exerçant ou susceptibles d'exercer, d'après les lois et réglemens en vigueur, la profession de bibliothécaire, 2° les personnes s'intéressant aux bibliothèques. L'admission est prononcée par le Comité, à la majorité des voix, sur présentation de deux membres de l'Association.

Art. IV — La cotisation annuelle, payable en une fois, est de cinq francs ; elle pourra être rachetée par le paiement d'une somme d'au moins cent francs. Le titre de membres fondateurs est accordée aux personnes payant une cotisation d'au moins vingt francs.

Art. V. — L'Association est administrée par un Comité composé de vingt membres élus par L'Assemblée générale, à la majorité des suffrages. Le vote par correspondance est admis. Le Comité est renouvelable annuellement par quart ; les membres sortants sont rééligibles.

Az alakuló ülésen 1906-ra megválasztott igazgató tanács tagjai a következők:

Elnök: I. *Deniker* (Muséum d'histoire naturelle, Paris).

Alelnökök: *Michel* (Bibliothèque municipale, Amiens). és *Martin* (Bibliothèque de l'Arsenal, Paris).

Főtitkár: *Sustrac* (Bibliothèque Sainte Geneviève, Paris).

Segédtitkár: *Gautier* (Faculté de droit, Paris.)

Pénztáros: *Poirée* (Sainte Geneviève, Paris).

Az egyesület első érdemleges gyűlését június 30-án tartotta meg *Deniker* elnöklete alatt. A diszkussziók eredménye egy a közoktatásügyi miniszterhez intézett emlékirat volt, mely a könyvtárosok képesítése s javadalmazása tárgyában több fontos javaslatot tartalmaz. Az emlékirat szerint a könyvtárosok kinevezése középiskolai tanári oklevélhez s szakvizsgáláshoz kötendő s fizetésük 3000—6000 frankban, míg a vezető állások (conservateurs, administrateurs) kezdő javadalmazása 7000 frankban állapítandó meg. Az előléptetések felerészben a kormány szabad választása útján, felerészben automatikusan történjék; ez utóbbi esetben négy-négy évi időközökben.

Kéziratok árverése Bécsben. A jóhírű *Gilhofer & Ranschburg* bécsi antikvárius cég ez év október 29. és 30. napjain egy 878 számból álló nagyértékű kézirat- és autogramm-gyűjteményt bocsátott árverés alá, melyen a M. N. Múzeum Széchényi orsz. könyvtára képviselőjében dr. *Fejérvataky* László igazgató vett részt s ez alkalomból számos kiválóan érdekes és értékes, sőt több részben elsőrangú fontosságú darabbal gazdagította hungarikumaink sorozatát. Az árverés alkalmából kibocsátott katalógus négy csoportba osztva sorolja fel a dobra került anyagot, mely rövid néhány izgalmas óra után, a szélrózsa minden irányába szétszóródva, gazdát cserélt.

Az első s talán leggazdagabb csoport zenészek s zeneszerzők írásait foglalja magában, összesen 370 szám alatt. Oly nevek fordulnak itt elő, mint *Adam*, *Auber*, *Beethoven*, *Berlioz*, *Boildieu*, *Brahms*, *Bruckner*, *Chopin*, *Déliès*, *Donizetti*, *Erkel*, *Gluck*, *Gounod*, *Haydn*, *Joachim*, *Liszt*, *Mendelssohn*, *Meyerbeer*, a két *Mozart*, *Saint-Saëns*, *Schubert*, *Schumann*, *Smetana*, *Strauss J.*, *Verdi*, *Vieutemps*, *Wagner* és *Weber*, de természetesen igen

különböző számú s értékű darabokkal képviselve. Az árverésen résztvevő közönség figyelme s a mi ezzel egyet jelent, versengése főleg *Beethoven*, *Gluck*, *Haydn*, *Mendelssohn*, a két *Mozart*, *Schubert* s *Wagner* autogrammjaira irányult, melyek közül még a legjelentéktelenebbek is viszonylag magas áron keltek el. Így pl. *Wagner* egy sajátkezű ajánlással ellátott fényképeért 80, egy nyomtatásban még meg nem jelent leveléért, melyet Wilhelm *Fischer* drezdai karvezetőhöz intézett, 160 koronát fizettek. E tételek azonban valósággal eltörpülnek azon összegek mellett, melyeket pl. egy-egy *Beethoven*-autogrammnak sikerült a küzdelem hevében elérnie; így egy szobalánya részére sajátkezűleg kiállított bizonyítványa (19. sz.) 620 koronán kelt el, tehát jóval drágábban, mint a mennyit maga a nagy komponista az ugyancsak itt elárverezett nyugtatvány tanúsága szerint egyik szerzeményéért (Op. 9.)¹⁾ kiadójától kapott!

A gyűjtemény második csoportját, mely a 371. számtól a 705-ikig terjed, írók s költők levelei s kéziratai képezik. E részben is nem egy fényes név szerepel, minők: *Andersen*, *Anzengrüber*, *Arnim*, *Auerbach*, *Beaumarchais*, *Chamisso*, *Darwin*, *Dumas* fils, *Feuchtersleben*, *Freitag*, *Gleim*, *Goethe*, *Greiff*, *Grüllparzer*, *Grün* A., *Gutzkow*, *Halm*, *Hamerling*, *Hebbel*, *Heine*, *Herder*, *Kleist*, *Lenau*, *Mommsen*, *Nietzsche*, *Rosegger*, *Rousseau* J. J., *Sand* G., *Scheffel*, *Schiller*, *Tieck*, *Wieland*, stb., de aránylag kevés kiválóbb darabbal, a mint ezt az elért árak viszonylag alacsony volta mutatja.

Legkevésbé értékesek a harmadik csoportba sorolt levelek és autogrammok, melyek 706—836. számok alatt szinészek s énekesnők *billet*-it, sőt névjegyeit tartalmazzák.

Végül a negyedik csoportba vannak sorolva, 837—878. számok alatt az albumok, történeti személyiségek levelei, okiratok s címeres levelek, melyek közül nagyobb árakat csupán gr. *Eszterházy* Miklósné, szül. *Roisin* Francziskának Ferdinánd toscanai herczeggel váltott levelei (113. old.) s Mária Teréziának egy 11 soros, sajátkezű ajánlásával ellátott miniatűrje értek el: amaz 510, emez 480 koronát.

A 400 koronánál magasabb összeget elért tételek különben a következők: 17. sz. *Beethoven* levele Károly öcscséhez 380 kor.; 19. sz. *Beethoven* bizonyítványa szobalánya részére 620 kor.; 21. sz. négy soros levél *Beethoventől* 420 kor.; 25. sz. *Fidelio* zongorakivonata, *Beethoven* sajátkezű ajánlásával 736 kor.; 45. sz. *Brahms* 116. Opusának eredeti kézirata 2100 kor.; 55. sz. *Chopin* Fr. Etude op. 10. Nr. 2. kézirata 1240 kor.; 106. sz. *Gluck*, Chr. perchtoldsdorfi háza eladásáról szóló irat 540 kor.; 173. sz. *Liszt* Ferencz, A Rákóczi-induló második kidolgozása 490 kor. (megvette a M. N. Múzeum); 212. sz. W. A. *Mozart* 1791. július 2-án kelt levele nejéhez 1000 kor.; 213. sz. Ugyancsak *Mozart*-nak 1791. október 7—8. éjjel nejéhez írt levele a Varázsfuvola első előadásáról 3700 kor.; 214. sz. *Mozart* levele atyjához, Augsburg, 1777. október, 710 kor.; 277. sz. *Schubert* Franz, egy-

¹⁾ Három trió hegedűre, *Browne* grófnak ajánlva.

leveles hangjegy-kézirat 1818-ból 950 kor. ; 278. sz. *Schubert* három dalának eredeti kézírata 1827-ből 2520 kor. ; 300. sz. *Smetana* Frigyes »Eladott menyasszony«-ának kézirati zongorakivonata, cseh, német s orosz szöveggel 1800 kor. ; 350. sz. *Wagner* Richárd *Tristan és Isolde* cz. operájának partitúrája, sajátkezű javításokkal 1200 kor. ; 475. sz. *Grillparzer* Ferencz tizenkilencz, négy soros versszakból álló költeménye barátnőjéhez, *Fröhlich* Annához 690 kor. ; 557. sz. *Lenau* Miklós 1840. április 6-án kelt levele Ed. *Duller* barátjához 420 kor. ; 643. sz. *Schiller* Frigyes 1796. április (10)-én Weimarban kelt levele C. G. *Körner*-hez 700 kor. ; 644. sz. *Schiller* egy másik levele ugyanahhoz, 1796. október 28-áról datálva 700 kor. ; 646. sz. Ugyancsak *Schiller* levele *Körner* barátjához, 1803. január 7-éről, melyben a »Messinai ará«-járól is nyilatkozik 600 kor. ; 850. sz. gr. *Eszterházy* Miklósné 31 levele Ferdinánd toscanai herczeghez 510 kor. ; 866. sz. Mária Terézia említett miniatűr-képe 480 kor.

A M. N. Múzeum könyvtára szerzeményei közül, a már felemlített egyetlen 400 koronát meghaladó tételen kívül még a következő érdekesebb darabokat soroljuk fel : 171. sz. *Liszt* Ferencz »Csárdás obstiné« cz. darabjának első leírása 200 kor. ; 172. sz. a Rákóczi-induló zenekari feldolgozásának első tervezete ugyanattól 240 kor. ; végül 287. sz. *Schuman* Róbert *Liszt* Ferencznek ajánlott 16—17 (később 17) sz. műve, a zeneköltő sajátkezű javításaival 100 korona.

Spectator.

Könyvtártörténeti adalékok az esztergomi primási levéltárból.

1. Copia. Celsissime Princeps!

Domine Domine Benignissime Gratosissime!

Celsitudo Vestra Sibi et Excelsae Familiae Suae Nomen immortale in regno, et apud Exteras Nationes compararet, si Posonii Bibliothecam publicam erigere dignaretur, quia faceret Vestra Celsitudo, quod post Mathiam Corvinum Regem, et Joannem Vitézium Archi-Episcopum Strigoniensem, nemo regum et archi-episcoporum ausus fuit tentare. Posset autem Celsitudo Vestra sine magnis sumtibus hoc facile efficere. In bibliotheca publica considero tria: 1. Locum bibliothecae, 2. Libros, 3. Librorum curatores. Locus bibliothecae sine dubio in civitate deberet esse, qui sit stabilis, capax et a strepitu remotus, ut, qui illam frequentarent, quiete possint studere. Hinc penes Bibliothecam deberent esse duo cubacula: unum, quod hyemis tempore pro studentibus calefieret, aestate enim in ipsa bibliotheca studendum est: alterum cubiculum pro libris manuscriptis, qui non omnibus promiscue ostenduntur, aut ad usum dantur. Porro bibliotheca hoc nomen deberet gerere: Archiepiscopalis-Batthyániána, ut conditoris nomen ad memoriam posterorum transmittatur.

De libris, qui bibliothecam constituunt, nulla etiam apparet difficultas. Quia 1.º id sensim, et non ad semel fieret, 2.º archi-episcopales libri, et forte etiam libri ex bibliotheca Ven. Capituli Posoniensis illuc possent transferri: 3.º Si Augusta hanc mentem Celsitudinis Vestrae resciret, non est dubium, quin bene multos libros ex bibliothecis Exjesuitarum gratis datura sit, aut pro vili, et exiguo pretio. 4.º Ego et fors etiam P. Vagner, libros nostros,

et manuscripta libenter in hunc finem conferemus. 5.º Forte erunt ex Magnatibus, et privatis hominibus, qui amore boni publici libros suos aut in vivis donabunt, aut testamento huic bibliothecae legabunt. 6.º Posset paulatim aliquod Capitale colligi, ex cuius censu libri quotannis emi possint, praesertim Vienna in licitationibus, in quibus saepe exiguo pretio optimi libri comparantur. 7. Aut poterunt libri ex illo Fundo, qui infra memorabitur, omni anno comparari. Bibliothecae curatores deberent quinque ad minimum esse: Bibliothecarius, Custos, Sub-Custos, Scriba, et famulus. Primi tres semper sint ex statu ecclesiastico; reliqui duo: seculares. De istorum autem salario, et dote bibliothecae difficultas quidem se obiicit, sed quae his viis forte superari posset: — Primo: Si Celsitudo Vestra habet aliqua beneficia simplicia, quae localitatem non requirunt, Collationis Archi-Episcopalis, possent haec primis tribus, cum sint ex statu ecclesiastico, conferri. Si Celsitudo Vestra, me, et P. Vagner ad aliquod huiusmodi munus pro tempore interea dignabitur constituere, tunc si nobis ad nostram pensionem regiam aliquid adiceretur, essemus contentissimi, et Sub-Custodem, qui ex iunioro clero deberet esse, et capacitatis, ac inclinationis naturalis ad historicum studium, nos duo institueremus in scribenda historia, et iste post nostram mortem alios iterum ex iunioro clero institueret, et sic ex beneficio Vestrae Celsitudinis Hungaria semper haberet patrios scriptores et curatores bibliothecae. Secundo: Forte Sua Maiestas Sacratissima, si de proposito Celsitudinis Vestrae informata fuerit, conferret pro perpetuo aliquam Abbatiam, vel Praeposituram, vel Prioratum, aut simile beneficium pinguius, exempli gratia trium vel 4000 florenorum. Tunc omnino et Bibliothecae et huius curatoribus sufficientissime esset provisum. Bibliothecarii enim nomen posset semper gerere aliquis ex canonicis Capituli Poseniensis, cui propterea vel altaria S. Ladislai ad Canonicatum posset addi, vel ex massa beneficii a Sua Maiestate perpetuo conferendi posset attribui 300 floreni ad redditus canonicales. Custos haberet 600; Sub-Custos 500; Scriba 250; famulus 100. Itaque salarium annuum conficeret summam 1650 florenorum. Si ergo massa beneficii ab Augusta Domina conferendi, esset 3000 florenorum, tunc remanerent pro libris omni anno coëmendis 1350 floreni. Si autem Canonico, qui futurus est bibliothecarius, adiceretur altaria S. Ladislai, tunc non esset opus, ut illi ex massa 3000 florenorum tribuerentur 300 floreni, adeoque in hoc casu pro emendis libris omni anno remanerent 1650 floreni.

Quod ita abundans esset, ut intra XV. vel XX. annos Bibliotheca Archi-Eppiscopalis-Rattyániana par esset cuicunque Bibliothecae Viennensi, demta Caesarea; et scientiae magis ex hac bibliotheca, quam ex quacunque universitate, per Hungariam propagarentur, iuxta commune proverbium apud exterarum gentes usurpatum: *Hungaris ad scientiam non tam desunt Universitates, quam Bibliothecae publicae*. Et rem dicunt verissimam. Nam etsi Hungaria sit omnium Ditionum Haereditariarum Sacratissimae Maiestatis prima, et maxima, tamen in aliis tantum sub Maiestatis Provinciis, ut Bohemia, Austria, Moravia, Styria et Bibliothecae publicae exstant, in Regno autem Hungariae post Mathiam Corvinum nulla, nisi quam Episcopus Varadiensis et Quinque-

Ecclesiensis incipiunt erigere. Quae tamen, cum in extremis Hungariae angulis sint, vix eum fructum praestare poterunt, qui alias ex bibliothecis publicis capi solet, et deberet. Sola igitur Vestra Celsitudo si modo velit, potest efficere ut exterarum nationes huiusmodi querelas Hungaris deinceps non possint, nec audeant obiicere. Quae omnia tamen Vestrae Celsitudinis sapientissimae dispositioni substernens humillimo cum venerationis cultu emorior

Celsitudinis Vestrae infimus servus et capellanus Georgius Pray.

Felzet : Ad Celsissimum S. R. I. Principem et Totius Regni Hungariae nec non Provinciarum Sacrae Coronae annexarum Primatem Dominum, Dominum Benignissimum Gratosissimum. Humillimum pro memoria introserti.

2. Eminentissime et Reverendissime S. R. E. Cardinalis, S. R. I. Princeps,
Domine Domine Archi-Praesul mihi Benignissime!

Paternam curam augendi mei honoris, veneror tenerrimo filialis amoris et pietatis affectu. Totum eius negotium, relinquo post Deum uni Eminentiae Vestrae benignitati et providentiae.

Ad benignum mandatum, nuper sine mora scripsi Dno Pray de argumento familiaris nostri colloquii, quod anno 1776. Poonii habuimus. Exposui unā benignam Eminentiae Vestrae intentionem. Responsum eius advolvo in originali: ex quo uberius dignabitur perspicere, quas opponat difficultates. Si his expediri posset alto Eminentiae Vestrae patricinio; aperte pandit desiderium suum, benignis nutibus semet accommodandi. An, et quid me oporteat anxio respondere? pendebo ab ulteriore benigno iussu. Tum magnae benignitati, praealtisque gratiis totus devotus, in submisso Sacrae Purpurae osculo emorior

Eminentiae Vestrae

Tyrnaviae 26. Januarii 1781.

humillimus et devotissimus
capellanus
Simon Faba.

Felzet : Faba Simon Canonicus Strigoniensis accludit propositionem ex Jesuitae Pray, de erigenda Bibliotheca publica Archiepiscopali Batthyániana.

3. 1781. 3-ia Januarii.

Faba Simon Canonicus Strigoniensis accludit propositionem ex Jesuitae Pray, de erigenda Bibliotheca Publica Archiepiscopali Batthyániana.

Item resolutio Suae Eminentiae dd. 31. Január 1781.

4. Reverendissimo Domino Faba Simoni
Canonico Strigoniensi.

Gratanter accipio factam mihi super declaratione Patris Pray, cuius literas isthic recludo, relationem. Siquidem autem observam, negotium isthoc complures subire difficultates, neque citra molestas quaspiam, quos ipse probe advertit, saequelas in effectum deduci posse, nihil eatenus tractandum, aut agendum amplius arbitror. Caetera navatam adusque, ac fideliter eatenus impensam operam gratam, multumque acceptam habeo, et iugiter persevero.

Kívül : Resolutio de Bibliotheca publica. Közli: *Thallóczy Lajos*.

Az amerikai könyvtárak ifjúsági osztálya. Arabelle H. Jackson, a pittsburgi Carnegie-könyvtár ifjúsági osztályának első asszisztense egy, az amerikai könyvtárosok 1906. évi közgyűlésén tartott felolvasásában ¹ érdekes adatokkal szolgál az újvilág nyilvános könyvtárainak erről az érdekes, nálunk, sajnos, ismeretlen ágáról.

Jackson kisasszony adatait körlevelek útján szerezte be, melyeket Amerika 100 nagy városa nyilvános könyvtára között osztott szét. A száz körlevél közül hat kitöltetlenül, 76 pedig többé-kevésbé teljes válaszzal érkezett vissza, tizennyolczra pedig egyáltalán nem jött válasz.

Ez adatok szerint 60 könyvtárnak van külön ifjúsági osztálya, mely azonban a legtöbb esetben egyetlen szobából áll. E könyvtárak közül a legtöbb nem szorítkozik az ifjúsági irodalom kultiválására, hanem velített képekkel kísért előadásokkal és sztereoszkópius képekkel is szórakoztatja az apró világot.

Az ifjúsági könyvtár gyarapítására évenként fordított összeg nagyságáról 34 könyvtár adott, perczentekben kifejezve, többé-kevésbé pontos felvilágosítást. E perczentszám az egész könyvtár gyarapítására fordított összeg $5\frac{1}{2}$ —50%-a között váltakozott; még pedig kilencznél 20%, vagy még több 11 pedig 10%-ra, vagy ennél is kevesebb volt.

Az ifjúsági iratok számát 60 könyvtár ismertette. Ezek közül huszan az egész kölcsönzésre szolgáló anyag 10%-ára, vagy ennél is kevesebbre, harminczketten $10\frac{1}{2}$ —20%-ra ötven $20\frac{1}{2}$ —30%-ra, hárman pedig 30%-nál többre tették az ifjúsági iratok mennyiségét.

Az ifjúsági iratok beszerzési módjára adott válaszok szerint 37 könyvtár a szaklapokban megjelent ismertetések alapján fődízi szükségleteit, tizenhárom vezetői részben elolvassák a megveendő könyveket, részben a hatóságok által approbált jegyzékekből választja ki azokat, kilencz csupán a szépirodalmi vagy ismeretlen szerzőtől való műveket olvastatja el, 13 pedig az összes könyveket olvastatja át megvásárlásuk előtt.

Arra a kérdésre, hogy hány könyvet vehet ki egyszerre egy-egy gyermek? hetvenöt könyvtár válaszolt.

Negyvenkilencz könyvtár két könyvet kölcsönöz ki egyszerre egy-egy kis olvasójának; még pedig: 25 a könyv minőségének minden korlátozása nélkül, 23 azzal a korlátozással, hogy a két könyv közül csak az egyik lehet szépirodalmi, 1 pedig megengedi, hogy a gyermek egy szépirodalmi műhöz még egy folyóirat-kötetet is vehessen. Csupán egy kötetet ad ki egyszerre 36 könyvtár; közülök nyolcz azonban kivételes esetekben kettőt is kikölcsönöz.

A korhatárra nézve 75 könyvtár nyújt felvilágosítást. 36-nál semmiféle korhatár sincs megállapítva; 3 az olvasni tudást, 20 az írás és olvasás tudását követeli meg; 16-an pedig pontos korhatárokat állapítanak meg, melyek a 6-ik és 18-ik év között mozognak.

A könyvek kikölcsönzésénél a 75 könyvtár közül csupán 4 kívánja meg a szülők, vagy tanítók jóállól aláírását, de ezek is csak egyes kivételes esetekben.

¹ Lásd The library journal. 31. köt. 8. sz. 89. köv. ll.

A kiszolgálást végző egyének számáról s elfoglaltságáról 62 könyvtár küldött be adatokat. Ezek szerint 44 könyvtárban az ifjúsági könyvtár kezelője, minden más munka alól fel van mentve, míg 18-ban a gyermek osztály kezelőjének a könyvtár egyéb részeiben is közre kell működnie.

A könyvek helyes kezelését, tisztántartását a legtöbb könyvtár kezelője előszóval igyekszik a gyermekek emlékezetébe vésni, míg egy páran a könyvekbe helyezett figyelmeztető czédulákkal tesznek kísérletet.

Az amerikai könyvtárakban szokásos pénzbírságok, melyek a kölcsönzés határidejének pontos betartását célozzák, az ifjúsági osztállynál is fennállanak, némelyiknél azonban a bírság összege a felnőttekre kirótt büntetés fele. T.

VÁLTOZÁSOK

a magyarországi nyomdáknál 1906. évi szeptember 1-től november 30-ig.

(Az egy csillaggal jelölt nyomdák hatóságilag nincsenek bejelentve. A két csillaggal jelöltek megszűntek.)

Budapest:

**Kellner Gerzsonné és Weisz Ármin.
VII., Rombach-u. 3.

**Keller György, Keller Richárd és
Huppán Gyula. VII., Király-u. 95.
Leopold Dávid és Pollák Ignác.
VIII., Üllői-út 10. sz.

Náftali Áron. VIII., Népszínház-u. 22.

Szalai József. VII., Károly-körút 9.

**Wellesz Béla és Várai Kálmán.
VI., Új-u. 37. sz.

Facset:

Barabás Mihály kny. (felelős tiszte-
vezető: Rechner Mihály).

**Molnár Árpád.

Hódmezővásárhely:

Róth Antal.

Karczag:

*Magyar evangélikumi kny.

Kézdivásárhely:

**Ifj. Jancsó Mózes.

Nagykároly:

**Róth Károly.

Szatmár vármegyei központi közigaz-
gatási kny. (tulajd.: Manyák és
Tóth).

Nagyszöllös:

Rochlitz Géza.

Nagyvárad:

»Rákos Szabadság« kny. (tulajd.
Rákos Ferike.)

Pozsony:

**Angermayer Károly.

Ifj. Angermayer Károly és Anger-
mayer Lajos.

Back Bernát.

Versecz:

*Anwender H.